

Repensar un museu: a propòsit de les exposicions permanents del MAC Barcelona

XAVIER LLOVERA MASSANA
Director MAC

1

1. Espai audiovisual i de reflexió sobre el món de les colonitzacions. © Josep Casanova.

El Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC) és fruit de la Llei de museus aprovada el 1990. Considerat com a nacional, el seu objectiu és conservar, investigar i difondre els vestigis arqueològics que il·lustren l'evolució històrica, des de la prehistòria a l'època medieval inclosa, en un àmbit geogràfic inicialment català, però amb una clara vocació mediterrània.

Les deficiències de l'actual seu de Barcelona del MAC, entre d'altres factors, han fet plantejar al Departament de Cultura la possibilitat que es transformi, juntament amb el Museu d'Història de Catalunya i probablement l'Etnològic de Barcelona, en una gran infraestructura de caràcter nacional, on l'arqueologia tindrà sens dubte un paper clau i on el MAC jugarà un rol important pel que fa a l'organització i la política de col·leccions, de recerca, de difusió i de conservació. Aquesta proposta té un calendari incert, però que, en tot cas, serà llarg i mai inferior a 10 anys. Mentrestant, la vida continua i el MAC Barcelona també, i no pot prosseguir amb un discurs i una museografia propis de la primera meitat del segle XX. Els temps canvien i el MAC també ha d'evolucionar.

Calia, doncs, aplicar unes polítiques de canvi que afectaven físicament la seu de Barcelona, però que, en realitat, implicaven tota l'organització. Ampliar la cultura de treball en equip i delimitar-ne els grups van ser claus a l'hora d'establir les polítiques de transformació. A poc a poc, el projecte va anar agafant forma. Finalment, el 3 de novembre passat, s'inaugurava la primera fase de la reforma museogràfica. Se'n canviava l'entrada i onze sales de l'exposició permanent.

2. *El Pont de la Mar Blava*, sala de descans que fa de pont entre el final de *Prehistòries* i *Fenícis i grecs*.
Fotografia: © Josep Casanova.

Aquests darrers anys, en tota la península Ibèrica, però també a Europa, hem vist una contínua renovació dels museus d'arqueologia i d'història, amb uns mitjans que poc tenen a veure amb el discret *lifting* que s'està fent al MAC Barcelona. El *Museo Arqueológico Nacional* de Madrid, el MAR de la comunitat de Madrid, el MARQ d'Alacant, el MAM a Múrcia, el *Museo de Almeria*, el MA de Còrdova, l'*Arkeologi Museoa Bizkaia* a Bilbao, el museu del jaciment de La Olmeda a Palència, el *Museo de la Evolución Humana* a Burgos, el d'Altamira, el *Musée de Préhistoire de Carnac*, el *Musée National de la Préhistoire* a Les Eyzies-de-Tayac, el *Nationalmuseet de Dinamarca*, el *Schweizerische Landesmuseum*, i tants d'altres, han fet el canvi. La nostra reforma és molt més modesta, però, sigui com sigui, no podem trigar molt a acabar-la.

L'ESCENARI GLOBAL: LA COL·LECCIÓ DEL MAC, EL PLA DE MUSEUS DE CATALUNYA I EL PIACAT. CERCANT UNA POSICIÓ DE FUTUR

Quan Bosch Gimpera comença el seu projecte l'any 1934, té la intenció de crear un museu propi d'un país modern i amb una capital, Barcelona, amb vocació internacional. La seva política d'adquisicions anava dirigida a fer

un gran centre amb peces procedents d'arreu. De fet, part de les col·leccions amb què es va trobar ja tenien tot tipus de procedència. Féu un museu amb un bloc de prehistòria i un altre d'arqueologia clàssica. Va treballar molt, però tot i que el va inaugurar, no el va poder acabar del tot. Les col·leccions que han fornit el MAC són, per tant, de tot arreu, i hem hagut de recórrer a altres institucions per poder donar un discurs de proximitat.

3. Sala dedicada a la cultura de l'Argar. Fotografia: © Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Un punt important que defineix l'escenari de sortida i a partir del qual hem d'implantar les nostres polítiques de canvi, és el Pla de Museus de Catalunya del 2008. Aquell mateix any, la Direcció General del Patrimoni Cultural va iniciar la programació d'un nou centre, el Museu Nacional d'Història, Arqueologia i Etnologia de Catalunya (MNHAEC), del qual ja existeix un primer document aprovat.¹ Entenem, doncs, que, a hores d'ara, aquesta proposta pot continuar sent un escenari de futur, tot i la crisi econòmica, que en retardarà l'execució. Aquest projecte resol el problema de les limitacions i de les deficiències en equipaments i serveis que afecten tant el Museu d'Arqueologia com el Museu d'Història de Catalunya (MHC) a Barcelona, tot impedit-ne l'imprescindible creixement espacial i, alhora, pertorbant i comprometent seriosament les pos-

¹ Jusep Boya (2009): Museu Nacional d'Història, Arqueologia i Etnologia de Catalunya. Missió, concepte i orientacions. Direcció General del Patrimoni Cultural, Generalitat de Catalunya.

4. Espai dedicat a l'arribada de fenicis i púnics a Catalunya i les Illes Balears, del bloc expositiu *Fenícis i grecs*. Fotografia © Josep Casanova.

sibilitats d'increment de la rendibilitat cultural i de la projecció pública.

Crec fermament que la proposta de creació del nou museu es vincula molt estretament a l'objectiu d'aconseguir una major i més eficaç dinamització dels museus d'arqueologia, etnologia i història del país, tot estructurant xarxes estables de cooperació que els integrin i, en conseqüència, facin possible una millor coordinació i un més ample ressò de les seves activitats. Moltes de les accions de canvi que s'estan portant a terme al MAC es fan sota la mirada permanent cap a aquest futur museu de societat: el *time line* de les exposicions permanents, la política de col·leccions i també bona part de les polítiques d'exposicions temporals que s'estan iniciant.

L'altre gran puntal que hem tingut en compte en les polítiques de canvi és el PIACAT (Pla integral per a l'arqueologia a Catalunya), presentat al públic el 14 de juliol del 2009, que ha d'esdevenir l'eina bàsica per aplicar un nou model de gestió del patrimoni arqueològic i paleontològic a Catalunya. El Museu d'Arqueologia de Catalunya s'ha implicat intensament en aquest procés, com actor clau que és de l'arqueologia d'aquest país.

El PIACAT defineix, en part, el paper que el MAC haurà de tenir en matèria de conservació, recerca i sobretot difusió del patrimoni arqueològic. De fet se li atorguen atribucions en accions científiques, en matèria de dipòsit de

materials i especialment defineix el MAC com el nucli central de la promoció de l'arqueologia catalana.

El PIACAT preveu també la creació del Consell Nacional de l'Arqueologia i Paleontologia de Catalunya, la Comissió de Recerca i la Comissió Nacional d'Avaluació i Tria de Béns Mobles. En tots, el MAC hi està representat.

Les implicacions del PIACAT en el MAC s'integraran a les seves polítiques de recerca i conservació, però sobretot seran visibles en les polítiques de col·leccions i d'exposicions temporals. D'entrada, i a diferència d'altres museus nacionals (aquest seria el cas del MAN), el PIACAT fomenta que el MAC pugui ampliar automàticament les seves col·leccions. És clar que també s'haurà de fer càrrec de tot el material procedent de les diverses excavacions arqueològiques del país, que no es destinin a un museu de proximitat que estigui registrat. En aquest sentit, la Subdirecció General de Patrimoni Arquitectònic, Arqueologia i Paleontologia ha previst la creació d'un Centre de Classificació i Documentació de Materials Arqueològics amb una superfície de 2.000 m² a l'edifici de l'antiga Tabacalera de Tarragona, que podria ser gestionat pel MAC. Els fons d'excavació que no siguin adscrits a museus de proximitat passaran a la infraestructura de Tarragona, juntament amb una part de les col·leccions actuals, conservades a la planta baixa de la seu de Barcelona del Museu d'Arqueologia de Catalunya i que caldrà retirar de l'immoble central a fi de donar una circulació correcta a les exposicions permanents i tenir un espai de temporals més adequat que el que té en aquests moments.

La gestió de les noves col·leccions hauria d'anar lligada en part a la promoció de l'activitat arqueològica a Catalunya. En aquest sentit, el Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural i el MAC estan

5. Abans i després de la renovació de l'àmbit dedicat al paleolític, inici del discurs expositiu *Prehistòries*.
Fotografia: © Museu d'Arqueologia de Catalunya.

treballant conjuntament en diverses propostes que promocionin jaciments excavats en els darrers anys a través d'exposicions temporals a les diverses seus del MAC i en altres museus locals.

LA RENOVACIÓ DE LES EXPOSICIONS DE LLARGA DURADA I DE REFERÈNCIA

Quan l'anterior conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, el Sr. J. M. Treserras, i el director general del Patrimoni Cultural, el Sr. J. M. Carreté, em van demanar ocupar la Direcció del MAC, sabia perfectament amb quina institució m'havia d'enfrontar. Coneixia bé la casa, tot i que no tan bé l'equip de gent que hi treballa. A l'encàrrec constava la renovació de la seu barcelonina com a objectiu prioritari. Atès que hi havia un projecte a mitjà-llarg termini que en certa manera transformava, per no dir eliminava, aquesta seu, calia ser lleuger en les intervencions que s'havien de fer al MAC Barcelona. No podiem fer una gran inversió i ens decidírem per un pressupost més propi d'una exposició temporal que d'una de permanent. A més, calia resoldre els problemes crònics de seguretat i conservació que ha tingut sempre aquest museu.

Tots sabem que la museografia de la seu barcelonina del MAC, iniciada per Pere Bosch Gimpera, inaugurada per Martín Almagro Bosch, i amb les obres iniciades per la Diputació de Barcelona a principis dels anys 80, ha caducat. Cal passar del museu-magatzem al museu-instrument. Aquesta és la raó que justifica l'actuació que s'està fent en l'exposició permanent. Potser no es pot fer amb la intensitat que es voldria, però una bona part dels recursos d'aquests darrers dos anys s'han destinat a fer aquests canvis.

L'exposició permanent que es considerava fins ara única i articulada en vint-i-sis sales es dividí en cinc blocs expositius: prehistòria, grecs i fenicis, àmbit iber, àmbit romà i àmbit medieval. Es tractava de fer un *time line*. A més, aquesta fórmula ens havia de permetre avaluar quins materials teníem, què ens feia falta, considerant el nou museu de societat, així com establir una política de col·leccions conjunta amb el Museu d'Història de Catalunya.

El nou discurs de les exposicions, el varen preparar majoritàriament els conservadors i tècnics de les diferents seus del MAC, coordinats per la responsable d'exposicions, dirigits per mi mateix i amb l'inestimable l'ajut de diversos professors de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat de Barcelona, així com tècnics i directores d'altres museus.

Les dues exposicions han estat volgudament dissenyades per equips diferents. "Prehistòries" l'ha portada el de Jesús Galdon, que ja havia treballat en altres exposicions temporals del MAC Barcelona. "Fenicis i Grecs" la va dissenyar la Sílvia Castro i el Miquel Veciana, amb gràfica de Francesc Ribó i Jordi Pinós, i la il·luminació concebuda per Toni Rueda. Es tracta d'una espècie d'UTE espontània, que ha finançat, amb el seu propi servei, el dis-

seny del projecte. Els ho agraïm profundament, doncs, sense aquest ajut, no hauríem pogut arribar al nivell desitjat. Expressament, les dues exposicions són molt diferents. Aquesta decisió va lligada a la vocació experimental que té la museografia, a causa de la temporalitat que el museu té dins l'antic palau de les Arts Gràfiques.

La intervenció² inclou el vestíbul i onze sales, amb una superfície total d'uns 950 m² (incloent-hi els espais de serveis) i que han tingut un pressupost que supera lleugerament el milió dos-cents mil euros, repartits entre els exercicis pressupostaris 2006, 2009 i 2010. La part de "Prehistòries" té 636 m² i la dedicada a "Fenícis i Grecs" 265 m², cosa que ens dóna una ràtio d'uns 1.300 €/m², que per als museus d'història i arqueologia és una xifra certament baixa.

L'any 2009, s'inauguraven les tres primeres sales dedicades a la prehistòria, bloc que s'acabà el mes de juliol del 2010. Per a l'exposició anomenada "Prehistòries" s'ha volgut conservar l'esperit de Bosch Gimpera –però amb el discurs renovat–, mantenint una presentació propera. Fins i tot hem mantingut algunes de les escenografies que el museu conservava, amb la coneguda cova amb pintures rupestres, una al·legoria a Altamira que Bosch Gimpera va crear l'any 1929 i que inicialment va ubicar al Palau Nacional, que fou traslladada el 1934 al palau de les Arts Gràfiques, on s'estava instal·lant el que a partir d'aleshores seria el Museu d'Arqueologia de Catalunya.

75 anys més tard, els visitants han canviat i hem intentat que l'exposició de prehistòria sigui essencialment didàctica. El públic escolar té una gran importància per al MAC. De l'antiga museografia s'ha conservat el sistema de vitrines-ninxols en els murs, així com el d'obertura dels passadissos interiors. S'han afegit altres tipus de vitrina, però, en general, se n'ha mantingut bona part de la distribució.

Tot i que donem per resolta l'exposició, hem de reconèixer que té alguns problemes que s'estan solucionant actualment. Es tracta d'una museografia clàssica per a un museu d'arqueologia, amb molta gràfica educativa i alguns elements més interpretatius. La sala dedicada al bronze final i a la primera edat del ferro, n'és un bon exemple. Inclou vitrines especials obertes en el terra, cosa que permet al visitant circular per sobre dels enterraments d'incineració. Se n'exposa també una altra sobre l'arqueologia de la mort i un audiovisual que dóna contemporaneïtat al discurs de la incineració, mostrant paral·lels actuals. La majoria d'urnes d'incineració s'han exposat en un autèntic columbari, que ens recorda els cementiris actuals. És una altra forma d'aproximar-nos temporalment al propi concepte de la mort. La part de la vida està representada amb dues estances diferents que figuren els hàbitats propis del bronze final: la cabana, pròpia de l'Empordà, i una habitació que representa els poblats urbans de la baixa vall del Segre.

Abans dèiem que el MAC, a més de tractar temes purament catalans, té una vocació mediterrània. Així, la part dedicada al paleolític, mostra en part

² La primera proposta d'intervenció la va preveure iniciar la Sra. Núria Rafel quan era directora del MAC i a la qual va dedicar un primer pressupost l'any 2006.

6 i 7. Abans i després de la renovació de l'àmbit dedicat al paleolític, inici del discurs expositiu *Prehistòries*. Fotografia © Museu d'Arqueologia de Catalunya.

col·leccions que no són del país. A més, entre les col·leccions de prehistòria hi havia dues sales dedicades a la cultura de l'Argar (Alacant, Múrcia, Albacete, Almeria, Màlaga i Granada), espais on encara ara hi treballen diversos arqueòlegs de Catalunya que han col·laborat en el projecte. Les col·leccions del MAC són de les més importants d'aquesta cultura. Amb tot, quedava clar que aquesta havia de continuar representada i de les dues sales que ocupava es va quedar amb una. Es demanà un discurs de sostenibilitat social i mediambiental, i així ha quedat, com a espai de reflexió. Aquesta sala acaba amb una instal·lació de videoart, on la videoartista Pilar Talavera mostra la seva concepció sobre la no-sostenibilitat social i ecològica d'aquella cultura.

A més de l'exposició "Prehistòries", s'inaugurà "Fenícis i Grecs", ubicada a les antigues sales dedicades a la prehistòria de les Balears i Empúries. Entre la prehistòria i els fenícis s'ha implantat un espai de descans que, sota el títol "El pont de la mar blava", exposa en onze vitrines peces de diverses cultures mediterrànies (grecs, fenícis, púnics, etruscs, egipcis, ibers i romans). És una sala en penombra, on el visitant pot seure, descansar i admirar peces realment màgiques, sobre un sòl de color mar i unes constel·lacions marcades. El mar, des d'aquí fins a l'àmbit iber, és una constant, com ho són també les maquetes de les embarcacions gregues i fenícies que sobre el terra blau fan de fil conductor.

L'antiga sala del calcolític mallorquí s'ha transformat en un espai audiovisual sobre el món de les colonitzacions. L'indret, a més de la maqueta de vaixell, la presideix l'armadura d'un soldat grec. L'audiovisual, com no podria ser d'altra manera, interpreta i reflexiona sobre el concepte de colonització en època antiga i hi insereix conceptes actuals o del passat recent, com és l'arribada de l'home a la Lluna.

L'espai dedicat als fenicis i púnics ha permès augmentar les col·leccions de material fenici procedent de Catalunya i integrar les magnífiques col·leccions eivissenques que tenia el museu. És l'única sala on totes les vitrines són noves. Els colors són molt potents, i hi marquen un estil propi.

Finalment, el dedicat als grecs rau en l'antiga sala dedicada a Empúries. Aquí s'han reciclat intel·ligentment les antigues vitrines de l'àmbit talaiòtic, de manera que són irreconeixibles. En aquest espai s'han començat a introduir certs conceptes propis de museus d'art, i és que Grècia ho permet. El "clònic" de l'Esculapi d'Empúries el presideix.

D'altra banda, i amb un pressupost de només 12.000 euros, es va millorar la primera planta, dedicada ara a la ciutat romana. S'han netejat les peces, s'ha millorat la il·luminació (que no està acabada) i s'hi ha fet un discurs mitjançant una gràfica discreta i clara. Aquí la museografia és molt clàssica. Les possibilitats de la col·lecció de l'àmbit romà són enormes, però calen els recursos adequats. A més, aquest espai no és el que li correspon, ja que està previst ubicar-hi l'àmbit tardoromà, visigòtic i medieval.

Durant el 2011 (si el pressupost ho permet), es resoldrà la presentació de la sala dedicada a Mallorca i Menorca, una proposta espectacular que ja té el projecte acabat. A més, està previst treballar la nova idea discursiva dels blocs dedicats als àmbits iber i romà, que podrien ser presentats durant el 2012 o el 2013. En el 2011 també està previst arreglar, tot i que provisionalment i amb una inversió molt baixa, les tres saletes pompeianes, on s'exposen part de les col·leccions de vidre del MAC. Aquest arranament està propiciat perquè el MAC acollirà durant el mes de maig el congrés bianual d'ICOM-CLASS.

Durant el bienni 2012-2013, s'hauria d'instal·lar, en l'actual sala d'exposicions temporals, el nou discurs sobre l'àmbit ibèric i començar amb el romà, que continuaria a les sales pompeianes, per acabar en l'actual sala dedicada a l'àmbit tardoromà, que hauria de pujar a la primera planta.

Per poder instal·lar els àmbits dedicats a ibers i romans, cal abans crear una nova sala d'exposicions temporals, que se situaria en els magatzems de la planta baixa i que, amb les oportunes reformes, passaria de tenir un espai de 400 m² a un de 590 m² i amb porta directa des de l'exterior i moll de càrrega.

EL PLA DE RENOVACIÓ DEL MAC BARCELONA PER ALS PROPERS ANYS

Encara que el projecte de museu de societat tiri endavant, al MAC Barcelona no se'l pot deixar "morir". S'han de crear expectatives, interès pels temes històrics i arqueològics amb les eines que Catalunya té en aquests moments, abans d'obrir la nova infraestructura. Mentrestant, cal continuar millorant-lo i crear les sinergies necessàries amb el MHC a fi que s'impulsi l'interès pel nou projecte de museu de societat, a més de conèixer millor els possibles públics i experimentar amb les presentacions. Per aconseguir-ho, cal millorar-ne l'organització, i podem afirmar que, per als propers anys, el MAC Barcelona s'enfronta al repte d'assolir amb excel·lència els grans objectius següents:

- modernitzar les instal·lacions i el sistema de gestió,
- convertir-se en una institució de referència al servei de l'arqueologia del país,
- consolidar-se com a recurs didàctic al servei dels escolars catalans,
- entrar dins l'oferta de turisme cultural de la ciutat de Barcelona i del país en general assolint-hi un posicionament adequat,
- augmentar la seva projecció en el context museístic internacional.

Hem de reconèixer que són reptes importants, difícils d'afrontar en una època de cultura de crisi, però que poden fer-se realitat i s'han d'assolir.

CLAUS DE FUTUR: ELEMENTS I PROBLEMÀTIQUES PER A LA DEFINICIÓ D'UN FULL DE RUTA PER AL MAC

El primer objectiu dels anys 2009 i 2010 preveia la renovació de l'exposició permanent de la seu de Barcelona. Però, aquesta no és l'única. Després de valorar l'estat del discurs museogràfic de les altres, se n'ha començat a fer una revisió general. Girona ja inicià els canvis durant el 2009 i, malgrat la crisi, enguany s'ha començat a analitzar i a valorar l'estat del discurs i la museografia de les seus d'Ullastret i Olèrdola.

D'altra banda, més enllà de la reforma de les exposicions permanents, cal que el MAC, com a institució, faci una reflexió important. Des del meu punt de vista, els principals eixos són, per ordre de prioritat:

- l'organigrama de funcionament del MAC, bàsic per moure's legalment dins d'una organització moderna i eficient,
- resoldre els greus problemes pressupostaris que, tot i ser crònics, s'han complicat amb la crisi, sense oblidar els seriosos problemes de conservació que tenen la majoria de jaciments que gestiona l'EAMA,

- reflexionar i iniciar un nou projecte de seguretat en totes les seus,
- reflexionar versus participar en la creació del MNHAIeC i en la definició del futur del MAC a mitjà i llarg termini, amb una clara vocació de ser un element clau,
- decidir sobre la continuació de les polítiques de canvis estructurals i molt especialment sobre els de l'exposició permanent del MAC Barcelona,
- decidir sobre els dipòsits dels materials arqueològics de Catalunya als SAM i el desenvolupament d'un magatzem de béns a Tarragona, depenent o no del MAC,
- definir quines han de ser les polítiques de recerca i les de col·leccions (que toquen la definició de les relacions entre el MAC i el Servei d'Arqueologia i Paleontologia, tal i com es deriva del PIACAT), i
- redefinir la relació del MAC amb el MNAT.

8. Àmbit dedicat a Grècia, presidit per la rèplica de l'Esculapi d'Empúries. Fotografia: © Josep Casanova.

Són molts temes, tots importants per al futur del MAC. Així mateix, n'hi ha d'altres que s'estan configurant i que també tenen el seu interès, com el desenvolupament d'unes polítiques de recerca i el lideratge del MAC en el territori arqueològic de Catalunya: la Xarxa de Museus i Jaciments Arqueològics de Catalunya.

COM A CLOENDA: UN MUSEU AMB MOLTES POSSIBILITATS, QUE CAL CUIDAR

No hi ha dubtes sobre el fet que el Museu d'Arqueologia de Catalunya hagi de tenir aquest caràcter "nacional". No hi ha gaires dubtes de la comunitat museística catalana sobre que la seu barcelonina del MAC pot evolucionar conjuntament amb el Museu d'Història de Catalunya, i potser altres, cap a un format de museu de societat, llevat, potser, d'una petita part de la comunitat arqueològica, amb alguns representants acadèmics. Les crítiques dels arqueòlegs sobre el projecte s'ha anat diluint a mesura que s'ha anat explicant. El projecte ha d'avançar, s'ha d'acabar de definir i cal que sigui explicat a la ciutadania.

Si tornem al mateix concepte de "nacional", hem d'entendre que caldrà continuar la tasca de millora que la seu barcelonina del MAC està fent, fins que aquesta infraestructura assumeixi l'homologació que tots desitgem. Un cop s'hagi acabat amb les exposicions permanents, s'haurà de fer un canvi important en tot allò que fa referència a l'"acció cultural" i molt especialment en relació amb les polítiques d'exposicions temporals i activitats culturals no museístiques, i serà necessari continuar amb la política de col·leccions, de recerca i de conservació.

D'altra banda, hem d'obrir els interessos de la societat civil cap al patrimoni i rebaixar l'energia dedicada als temes corporatius. El MAC encara pot fer molt en aquest sentit. Les necessitats del ciutadà van més enllà de les classificacions acadèmiques i de les picabaralles entre les formes de pensament i de gestió cultural. Crear sinèrgies entre les diverses disciplines socials pot ser un avantatge important a l'hora de veure quins discursos i, per tant, quines exposicions posem al servei dels ciutadans.

El MAC, conjuntament amb les seves seus i les seccions de la Xarxa de Museus i Jaciments Arqueològics de Catalunya, pot iniciar una nova fase de difusió de l'arqueologia catalana i internacional. El treball en xarxa serà bàsic a l'hora de comunicar-nos, però també per compartir experiències. El llegat de Bosch Gimpera s'ha de projectar a les necessitats del segle XXI i alinear-se amb els museus del nostre moment per ser útil a la societat catalana i als seus visitants.